

ISBN 978-86-82873-21-1

ЗБОРНИК ИНСТИТУТА ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ I

ПОСВЕЋЕНО ДР ДРАГУ ЋУПИЋУ
ПОВОДОМ 75-ГОДИШЊИЦЕ ЖИВОТА

Уређивачки одбор:

др Гордана Јовановић, редовни професор, др Александар Лома,
дописни члан САНУ, др Предраг Пипер, дописни члан САНУ,
др Слободан Реметић, редовни члан АНУРС, др Стана Ристић,
научни саветник, др Срето Танасић, научни саветник

Главни уредник:

Срето Танасић

БЕОГРАД

2008

ISBN 978-86-82873-21-1
УДК 811.163.41'282.3'366.543
2008.

РАДМИЛА ЖУГИЋ, Београд

ЕКВИВАЛЕНТИ ТЕМПОРАЛНОГ БЕСПРЕДЛОШКОГ
АДВЕРБАЛНОГ ГЕНИТИВА У ГОВОРУ ЈАБЛАНИЧКОГ КРАЈА
(СТАЊЕ У ОСТАЛИМ ПРИЗРЕНСКО-ТИМОЧКИМ ГОВОРИМА
И ЊИХОВ УТИЦАЈ НА КОСОВСКО-РЕСАВСКЕ ГОВОРЕ)

У раду се анализирају граматичка средства реализације темпоралног беспредлошког генитива као прилошке одредбе глагола у говору јабланичког краја. С једне стране се успоставља паралела са стањем ове појаве у стандардном српском језику, а с друге стране са стањем у осталим призренско-тимочким говорима. Разматра се утицај анализма призренско-тимочких говора у овој категорији на суседне косовско-ресавске говоре.

Кључне речи: темпорални беспредлошки адвербални генитив, еквиваленти темпоралног беспредлошког адвербалног генитива, општи падежни облик, актуализатор, детерминатив, апсолутни аналитизам призренско-тимочких говора, делимични аналитизам косовско-ресавских говора.

У стандардном српском језику темпорални беспредлошки генитив употребљен адвербално „временски одређује радњу која је за њега везана, те је тако постао прилошка одредба глагола“.¹ М. Ивић експлицитно и прецизно дефинише беспредлошки темпорални генитив као граматичку категорију која постоји једино у синтаксичким спојевима.² Као такву, њу неизоставно прати одредба као помоћно морфолошко средство.³ Ваља истаћи да је овако одређен темпорални генитив у нашем стандардном језику постао продуктивна и фреквентна граматичка категорија, чија се ширина употребе може објаснити потискивањем беспредлошког темпоралног акузатива.⁴

¹ Стевановић 1991: 190.

² Ивић М. 1961: 185.

³ Ивић М. 1959: 151–163.

⁴ О овоме види у: Гортан-Премк 1973: 288–289.

Чињеница да се у говору јабланичког краја, због аналитизма, може говорити само о еквивалентним граматичким средствима при реализацији беспредлошког темпоралног генитива, не представља сметњу да ова граматичка категорија и на нашем дијалекатском простору буде прецизније осматрана кроз однос компоненти које је чине, својствених иначе и стандардном српском језику. У ту сврху биће коришћени термини из падежних временских конструкција М. Ивић⁵, прихваћени у најновијим истраживањима темпоралног беспредлошког генитива као глаголске одредбе у дијалекатској синтакси падежа.⁶

У говору јабланичког краја, беспредлошке темпоралне синтагме састоје се од актуализатора и темпоралног детерминатива у општем падежу у функцији генитива.

У нашој грађи, као актуализатори јављају се *īpòшла*⁷, *īpèīīпрошла*, *ла̑нски* у значењу „прошлогодишњи“, *један* са значењем „неки“, *гру̑и* са значењем „следећи“, редни бројеви *īрви*, *гру̑и* и сл., показне заменице *овај*, *īај*, *онај*, неодређена заменица *ни̑и*, придеви *сва̑и* и *цел*.

Темпорални детерминативи су именичке лексичке јединице којима се одређују краће или дуже временске секвенце: *дан*, *ноћ*, *јутро*, *īладне*, *вечер*, *зима*, *īрдле̑и*, *ле̑ио*, *јесен*, *недеља* у значењу „седмица“, *месе̑*, *їодина*, *називи гана*.

Најпре ћемо навести примере беспредлошких темпоралних конструкција у значењу непосредне локализације времена реализације глаголске радње у временској секвенци коју конкретизује именски детерминатив. Овако употребљене темпоралне конструкције, у стандардном српском језику, разуме се, с обликом генитива, М. Ивић одређује као „генитивне временске конструкције локационо-статичког типа“.⁸ Код Стевановића су то темпоралне генитивне конструкције „у служби одређивања времена“ које су на синтаксичком плану синонимичне с акузативним темпоралним синтагмама,⁹ или код Милорадовић темпоралне акузативне синтагме које најчешће замењују беспредлошке генитивне темпоралне конструкције „којима се обележава 'право' време (*када?*)“.¹⁰ Овакво стање у дијалекту је потпуно супротно од стања у стандардном српском језику, у коме се темпорални акузатив у одредбеној служби који даје одговор на питање *када* увек може заменити темпоралним генитивом.¹¹

⁵ Ивић М. 1955–1956: 165–214.

⁶ Милорадовић 2003: 74–77 и Павловић 1996: 11–23.

⁷ Из техничких разлога, наш експираторни акценат бележићемо краткоузлазним акцентом стандардног српског језика (â).

⁸ Ивић М. 1955–1956: 182.

⁹ Стевановић 1991: 191.

¹⁰ Милорадовић 2003: 173.

¹¹ Стевановић 1991: 397.

Овој леџо ја и татко ти смо капсали од работу; *овој леџо* се испости-мо; неси се ти много прекршила *овој леџо* у работу; *овој леџо* смо се наз две разнизале од работу; Филип одрипнуја *овој леџо*; много си се укршила *овој леџо*; *овуј зиму* баба је одвај прескрцала од грип; наоди-мо се *овај дџн*; ти се не мога набеснуеш *овај дџн*; *овуј ѿдину* несу роди-ли компири; *онуј ѿдину* кџд ми беше преораја бразду; *овуј ѿдину* сливе убаво родиле; мумуруз је *овуј ѿдину* убаво родија; *овуј ѿдину* и муму-руз слабо родија; коца смо компири извадили *овуј ѿдину*; не прџзбори *џај вечер*; кромид беше убаво родија *лањску ѿдину*; градуска ни *лањ-ску ѿдину* све беше очукала лојзе; *оној јуџро* се беше забавила; *џрву ѿ-дину* кџд дође, работила је; *друџ дџн* ће гу напудив с њџан мџзак; ће те мџж *друџи дџн* тџквџ напџди; *друџи дџн* ћу дођем, немам време; *џрџи дџн* по аперацију сџм се дџгла; *једну ѿдину* крава ни се затели, па мџке; *је-дџн јесен*, Јџсим џбали топџлу при бунџр; *једџн вечер* се забавила; викне ти она *једџн нџћ* па га закоље на спање; да се стџгнев *једџн дџн* да очи-стив оној џубре; неколцина млади су настрадали *џрџишу ѿдину*; еве *два-ез ѿдине* кџко газим зџмњу по џум; *џрџишу зиму* сџм ткала; раженија се *лањску ѿдину*; *лањску ѿдину* е ишла, и *овуј ѿдину* ће иде.

Иако генитивно-акузативна синонимија, на површинској равни, не-ма значаја за наш говор, у коме се проблем решава употребом општег падежа, за нас је ипак битна чињеница о уочавању разлике између тем-поралних акузативних конструкција одредбеног карактера и темпорал-них акузативних конструкција „које одређују како дуго, колико“ уместо којих никако не би могао бити употребљен облик генитива.¹² Ово стога што се и у нашем испитиваном говору од „генитивне временске кон-струкције локационо-статичког типа“ могу јасно разликовати темпорал-не конструкције с актуализатором *сваки* којима се исказују реализације темпорална итеративност,¹³ односно итеративна симултаност¹⁴ садржа-не у питању „колико често“.¹⁵

Сваки дџн ишчукџе постџљу; окупњџе *свџки дџн*; *свџки дџн* га ба-њаш тој детџ; *свџки дџн* на пиџац жмие; поскупњџев автобус *свџки дџн*; не мџк *свџки дџн* да перџм чршави; *свџки џџџак* на пиџац иде; *свџки дџн* се преобукџеш ко младожења; ја стара *свџко јуџро* да ви прџтим на вас млади; ја ли ћу ти *свџки дџн* купујем свџске; *свџки вечер* целивам икону и крџтим се; треба се жито *свџки дџн* лопџта да се осуши; ја ли ћу ти ги перџклам ципеле *свџки дџн*; *свџки дџн* се маже с помаде; мџра *свџки дџн* да мџсим; ака *свџки нџћ* ко глџву кџче; она ти е давала џџне кџџге *свџ-*

¹² Стевановић 1991: 397.

¹³ Милорадовић 2003: 75.

¹⁴ Павловић 1996: 11–19.

¹⁵ Милорадовић 2003: 173.

ку *јодину*; *свѣку јодину* пече ракију; крчка *свѣки мѣсец* туј платичку; што да се *свѣки дѣн* свађамо; *свѣки дѣн* сирим.

Квантитативно-темпоралним конструкцијама с актуализатором *цел* (цео), и у нашем говору се диференцира темпорална реализација која даје одговор на питање „колико дуго“.¹⁶

Берѣ овај чир, па јаска *цел нѡћ*; *цел нѡћ* путували; не видиш кѣко се витла *цел дѣн*; *цел дѣн* се маје; *цел дѣн* сѣмо ћути; неће с никуга збѡри *цел дѣн*; *цел дѣн* се савивам берѣећи сливе; нећу ве пуштим *цел дѣн*; *цел дѣн* ландра по сокаци; работимо *цел дѣн* у њиве; *цел дѣн* се не сврћа дѡм; *цел дѣн* рита фѡзбал; *цел дѣн* жњѣем; *цел дѣн* се игра клеванке; ћу тѣглим такѡј *цел живѡћ* за вас; ја *цел дѣн* копам; *цел дѣн* ми се мѡтљаш овдѣ у кѡћу; *цел дѣн* скиташ; седи *цел дѣн* у кѡћу; овѡј млекѡ стојало *цел дѣн* на шпѡрет; *цел дѣн* гладне, разбивамо грѡтке; *цел нѡћ* рка; *цел нѡћ* се обрћам по кревет, бѡлна; *цел нѡћ* је прекукала сирота од болѣжи; *цел нѡћ* пушили; мртвѡк мѡра *цел нѡћ* да се чува; лунсаш *цел нѡћ*; *цел нѡћ* кашља; *целу зѣму* једѣмо копусину; *целу недељу* је работија цабе; крљам *целу зѣму*, а он ме неће вѡди куде дѡктура; *цел век* липсосујеш; мукујем *цело леѣшо*; *цело леѣшо* трчим по њиве; идем немѣнена *цело леѣшо*; *цело јуѣро* нариђа цѡлке.

Адвербална употреба еквивалентних темпоралних беспредлошких конструкција у осталим призренско-тимочким говорима, идентична је већ анализираном стању у говору јабланичког краја, што потврђују забележени примери у сажетом представљању синтаксе падежа у монографским описима ових говора или примери евидентирани у приложеним *Текстѡвима* као додатку уз опис говора. Изнијансиране диференцијалности темпоралног значења нема, али је довољно то што су примери из аутентичног народног говора аналогни анализираним примерима у нашем испитиваном говору. Аналогија се огледа у основном принципу употребе општег падежа у функцији генитива, као и у највећем броју истих актуализатора и детерминатива. У том смислу наводимо примере из сваке монографије понаособ.

Тако Богдановић, за говор Бучума и Белог Потока, констатује употребу општег падежа уместо темпоралног беспредлошког генитива, потврђујући ту чињеницу следећим примерима: *цел дѣн* сѣм те чекѡл, *едну вѣчер* ѡн си тике дојде од некуде, *цел век* ћу ја њѣг да слушам (104)¹⁷; *онѡј нѡч* кѡд дојде башта, *онѡј дѣн* кѡд беше ведро, *онѡј нѡћ* смо се смрзли, *онѡј вѣче* ћу пѡмтим... *шрѣћу јѡдин* се врнул из рѡт, *сѡѡку вѣчер* пије, *сѡѡку недељу* идемо у селѡ (106); ел мѡгу ја овѡј *цел дѣн* да тѣрам волѡви на вршу (172).¹⁸

¹⁶ Исто.

¹⁷ Број у загради иза примера означава страну на којој се пример налази.

¹⁸ Богдановић 1979.

Слично стање исти аутор потврђује и за говор Алексиначког Поморавља. У том смислу, он каже: „Синтаagma од одредбе и именице у ОП могу се изражавати и значења темпоралног генитива: *џрòшлу зџму чòтри стòлњака сам изеклала, ову субòшлу нòсу долазили, џрву вòчòр се скарàмо, џрòћу òòдин пуштџше ни из рòпство, сваку нòдòљу куд њòма*“.¹⁹ Дале, већ на следећој страни, Богдановић наводи примере који потврђују употребу општег падежа у значењу темпоралног беспредлошког акузатива: долази *свако вòче*, нòма га *џрòћа нòдòља, свако јушòро* касни. У *Тексòвима* су забележени следећи примери: и *'òдàн ðàн*, èто гу òна (276); Македòнци долазу *сваки ðàн* (280); што смо га лагали *цòло лòшо* (283).

У кратком представљању падежног система говора Црне Траве и Власине, Вукадиновић за ОП без предлога у генитивном значењу наводи само три примера, али ни један од њих није у значењу беспредлошког темпоралног генитива.²⁰ Међутим, нешто примера које смо пронашли у *Тексòвима* ипак показује да и овај призренско-тимочки говор, попут претходно наведених, има исте еквиваленте за реализацију темпоралног беспредлошког генитива: неò *цòлу зџму* (278); *јòдну вòчòр* ја искам да побòгнем (284); *òруу вòчòр* ја па òсто питам њу (285); ислужил вòјску... *лањску зџму* (292); *òруу вòчòр* се òдигра (312).²¹

Слично стање бележи и Ћирић за говор Понишавља. Тако, у сажетом одељку о синтакси падежа, аутор истиче да „еквиваленту темпоралног генитива, или акузативу за означавање количине времена, у ГП одговара синтаagma чији је управни члан именица у ОП без предлога а зависни члан придев, придевска заменица или редни број“ и наводи следеће примере: ја се *шеснаесòу òòдину* ожени, ма какò детòто *цòлу нòч* не сиса, *цòлу зџму* комто дувар лежи, по *цòлу нòдòљу* оди свадбу (са свадбе) не мòж да дòјде, садим си *сваку òòдин* лучек и пипòрчòк, *јòдну вòчòр* смо сòдди.²²

У одељку *Тексòви* исте монографије пронашли смо и ове примере: *цòло лòшо* чувам (230); *џàј мòсец* се не једò (230); *сваку вòчòр* òдем онàм (235); по *цòлу нòч* пòсле òма да стои пред њòг (245); *цòл ðàн* сам у Куклу лежала (245).²³

Слику о еквивалентима беспредлошког темпоралног генитива у призренско-тимочким говорима употпуњује најзад и Марковић за говор Запаља. Она наводи примере беспредлошки употребљеног општег падежа са значењем темпоралног генитива: па га чуваш *цòло лòшо*; нели *јòдну òòдину* такòј; *цòлу нòћ* Ђòрђа пушил; *ову јòддину* трџ јагњети сам

¹⁹ Богдановић 1987: 234.

²⁰ Вукадиновић 1996: 254.

²¹ Вукадиновић 1996.

²² Ћирић 1999: 154.

²³ Ћирић 1999.

имала; несам искочила *целу зиму*; *целу ноћ* седеја и он; дојдо *едну јесен*, *грују јесен* она умре.²⁴ Овоме се може придодати још један пример из *Текстива*: *цел месец* га нема о терен (261).

У којој мери је балканистичка црта анализиса призрачно-тимочких говора утицала на говоре косовско-ресавске дијалекатске зоне, може се закључити на основу језичке грађе која од говора до говора гради по један мозаик са различитим реципроцитетом морфолошког генитива и беспредлошког акузатива који је облички једнак општем падежу код именица сва три рода у плуралу и мушког и средњег рода у сингулару. Иако неки од говора (ресавски говор и говор Трстеника) нису презентовани оптималним корпусом, и на основу малобројних примера ексцерпираних из одељка *Текстиви*, у њима се може уочити шира употреба темпоралног акузатива.

Тако у ресавском говору, уз један пример темпоралног морфолошког генитива: *џрвој окџомбра* (361), налазимо два примера са темпоралним акузативом: *једно јуџро* ми устанемо; ми *целу ноћ* не спавамо (364).²⁵

У трстеничком говору, однос генитива и акузатива је 2:5: *Ћубрили* смо га *џрдџше џдгине*; *овџ џдгине* посејали опет (229); *било џрву џдгину* млого тџшко (230); *Тџрао* ме *џео дан* за мале паре; *џео дан* седим у њиве; *Радим џео жџвоџ*; *Друџи дан* он умре (232).²⁶

Симић за говор Левча, богатом грађом потврђује равноправну употребу генитива и акузатива у темпоралном значењу: да ме не узнемирава *целоџа вџка*; *целоџ дана* смо путовали; *ђубриш сваке џдгине*; *једанџе сџоџ мџриџа* кад викну нека снежина; *једноџа дана* дође; *џрдџше џдгине* млого преродиле; *причао* ми *стриц онџа раџа* (29); *пио џео ноћ*; вас двоџца се жџните *џео век*; још *ову џдгину* ја ћу да платим; *врли* смо као *јџдан дан*; ми смо стџгли *груџи дан* борбе; мене *тџру сваку срегу* и *субџџу* (64–65).²⁷ Аутор констатује да је употреба једних или других конструкција условљена семантичким садржајем именских речи, те да су генитивне темпоралне конструкције без квантификације склоне граматичкој атрофији.²⁸

У потискивању генитивних темпоралних конструкција на рачун ширења акузативних, у зони косовско-ресавских говора, најдаље је отишао говор Параћинског Поморавља. Милорадовић истиче да генитивне темпоралне синтагме „егзистирају више као окамењени прилошки изрази које одржава адвербијализација“.²⁹ У том смислу, дакле, што је истица-

²⁴ Марковић 2000: 223.

²⁵ Пецо–Милановић 1968.

²⁶ Јовић 1968.

²⁷ Симић 1980.

²⁸ Симић 1980: 63–64.

²⁹ Милорадовић 2003: 76.

но и код осталих генитивних значења, стање у Параћинском Поморављу пре одговара ситуацији у призренско-тимочким, но у косовско-ресавским говорима. При том мислимо да је у процесу анализације, овај прелазни говор у поређењу с осталим говорима косовско-ресавске дијалекатске зоне, најдаље отишао. Стога ћемо, илустрације ради, овде навести само неколико примера генитивних темпоралних конструкција: *ишли смо и ирдише ѿдгине*; . . . *једне ѿдгине* кат сам јела жуту проју; *низала сам дуван ове ѿдгине*.³⁰ Примере темпоралног беспредлошког акузатива ауторка даје у оквиру разматрања акузативног падежног облика.³¹

Завршне напомене

Анализа примера за исказивање беспредлошког генитивног темпоралног значења у говору јабланичког краја наводи на следеће закључке: у испитиваном говору, уместо беспредлошког темпоралног генитива, употребљавају се семантички еквивалентне темпоралне конструкције са беспредлошким ОП у функцији генитива.

Установили смо да је и овај говор, независно од потпуне обухваћености аналитизмом, у стању да изрази све три семантичке реализације беспредлошког темпоралног генитива стандардног српског језика: време *када* се врши радња исказана предикатом, време *колико често* се врши радња садржана у предикату и време *колико дуго* се врши радња садржана у предикату. Ми сматрамо да је тип темпоралне семантике непосредно условљен врстом актуализатора, односно значењем лексеме која представља актуализатор. Допуна глагола која представља именски детерминатив, независно од врсте актуализатора, увек је исказана општим падежним обликом.

Прегледани примери из осталих призренско-тимочких говора упућују на закључак да се и у њима беспредлошки темпорални генитив реализује на исти начин као и у говору јабланичког краја.

Утицај призренско-тимочких говора на говоре косовско-ресавске дијалекатске зоне је евидентан, али неједнакомеран. Балканизацијом падежног система, конкретно беспредлошког темпоралног генитива, више су обухваћени ресавски говор, трстенички говор и говор Параћинског Поморавља, наравно у различитом односу генитива и акузатива. Тако смо на основу навођених примера утврдили да је у ресавском говору тај однос 1:2 у корист темпоралног акузатива, у трстеничком говору је он приближно исти као у ресавском, док је у Параћинском Поморављу

³⁰ Милорадовић 2003: 74.

³¹ Милорадовић 2003: 170–173.

употреба темпоралног генитива у односу на темпорални акузатив занемарљива. Говор Левча је у овој значењској категорији особен готово једнакомерном употребом генитивних и акузативних беспредлошких темпоралних конструкција.

Резултати истраживања показују, дакле, да и на примеру беспредлошких генитивних темпоралних синтагми, у косовско-ресавским говори-ма, под утицајем призренско-тимочког дијалекта, долази до изражаја тенденција разградње синтетичког генитива као природна последица судбине говора у контакту.

БИБЛИОГРАФИЈА

- Богдановић 1979: Недељко Богдановић, *Говори Бучума и Белої Појока*. – СДЗБ, XXV, Београд.
- Богдановић 1987: Недељко Богдановић, *Говор Алексиначкої Поморавља*. – СДЗБ, XXXIII, Београд, 7–302.
- Вукадиновић 1996: Вилотије Вукадиновић, *Говор Црне Траве и Власине*. – СДЗБ, XLII, Београд, 1–317.
- Гортан-Премк 1973: Даринка Гортан-Премк, *Акузативне синтагме без предлога у српскохрватском језику*. – ЈФ, XXX/1–2, Београд, 281–295.
- Жугић 2005: Радмила Жугић, *Речник јовора јабланичкої краја*. – СДЗБ, LI, Београд, IX – XLII + 1–470.
- Жугић 2006: Радмила Жугић, *Темпорално јенитивно значење у јовору јабланичкої краја*. – ЗМСС 69, Матица српска, Нови Сад, 217–225.
- Ивић М. 1955–1956: Милка Ивић, *Из проблематике јадежних временских конструкција*. – ЈФ XXI, Београд, 165–214.
- Ивић М. 1959: Милка Ивић, *Српскохрватски јадежни облици обавезно праћени одредбом као јомоћним морфолошким знаком*. – ГФФ, IV, Нови Сад, 151–163.
- Ивић М. 1961: Милка Ивић, *О јојавама синтаксичке обавезности*. – ГФФ, VI, Нови Сад, 180–190.
- Јовић 1968: Душан Јовић, *Трсенички јовор*. – СДЗБ, XVII, Београд, 1–240.
- Марковић 2000: Јордана Марковић, *Говор Зайлања*. – СДЗБ, XLVII, Београд, 7–307.
- Милорадовић 2003: Софија Милорадовић, *Употреба јадежних облика у јовору Параћинскої Поморавља*. – Етнографски институт, књ. 50, Београд.
- Пецо–Милановић 1968: Асим Пецо – Бранислав Милановић, *Ресавски јовор*. – СДЗБ, XVII, Београд, 241–366.
- Симић 1980: Радоје Симић, *Синтакса левачкої јовора I, Употреба јадежних облика*. – СДЗБ, XXVI, Београд, 1–146.
- Стевановић 1991: Михаило Стевановић, *Савремени српскохрватски језик II*. – Научна књига, Београд.
- Ћирић 1999: Љубисав Ћирић, *Говори Понишавља*. – СДЗБ, XLVI, Београд, 7–262.

Радмила Жугич

**ЭКВИВАЛЕНТЫ ТЕМПОРАЛЬНОГО БЕСПРЕДЛОЖНОГО
АДВЕРБИАЛЬНОГО ГЕНИТИВА В ГОВОРЕ ЯБЛАНИЧСКОГО КРАЯ
(СОСТОЯНИЕ В ОСТАЛЬНЫХ ПРИЗРЕНСКО-ТИМОЧСКИХ
ГОВОРАХ И ИХ ВЛИЯНИЕ НА КОСОВСКО-РЕСАВСКИЕ ГОВОРЫ)**

Резюме

В настоящей работе показано, что в говоре ябланичского края, а также в других призренско-тимочских говорах, вместо темпорального беспредложного адвербиального генитива употребляются семантически эквивалентные темпоральные конструкции с беспредложным общим падежом в функции генитива.

Автор констатирует, что анализизм не представляет препятствие в данном говоре для выражения всех трех семантических реализаций беспредложного темпорального генитива стандартного сербского языка: время, *когда* действие, выраженное предикатом, происходит, время, *как часто* происходит действие, содержащееся в предикате, и время, *как долго* совершается действие, конкретизированное предикатом.

В результате анализа мы пришли к выводу о непосредственной обусловленности типа темпоральной семантики с помощью значения лексемы актуализатора. Кроме того, именной детерминатив как дополнение к глаголу, независимо от типа актуализатора, всегда выражен общей глагольной формой.

Результаты исследования показывают что в косовско-ресавских говорах, под влиянием призренско-тимочских говоров, в большей или меньшей степени проявилась тенденция к расширению аккузативных конструкций за счет генитивных беспредложных темпоральных.